

kracht van de universiteiten zouden in de loop van de negentiende eeuw steeds meer toenemen. Revolutionair ingestelde studenten aan wie de toegang tot het hoger onderwijs in Rusland zelf ontzegd werd, gingen vaak in het buitenland studeren. Dit gold zeker voor vrouwelijke studenten. Zo liet Maria Oeljanova, de zuster van Lenin, zich in 1898 inschrijven aan de „Université Nouvelle” in Brussel. Dit feit bespreekt R. Müller in een essay, waarin vooral brieven van Maria’s familieleden, onder wie uiteraard Lenin, aan haar gepubliceerd worden.

464

Interessant is ook het feit dat vele Russische geleerden, wetenschapsmensen en professoren België in de negentiende en het begin van de twintigste eeuw bezochten. Sommigen gaven gastcolleges, anderen hele cursussen. Een uitgesproken belangstelling kregen velen voor de industriële ontwikkeling, waarbij de spoorwegen grote indruk maakten. Voor de economie en de organisatie van de Belgische arbeidersbeweging groeide de interesse naarmate Rusland zich omstreeks de eeuwwisseling ging industrialiseren. België oefende eveneens een aantrekkingskracht uit op de Russische kunstenaarswereld. Een plejade vooraanstaande schrijvers waaronder I. Toergenjev, Jesenin, Blok, Belyj, Brioesov, Tjoetsjev, Petsjerin evenals de componisten Tsjaikovski en Glinka bezocht ons land. Hun geschriften bevatten vele herinneringen, die afhankelijk van hun persoonlijke levensinstelling of geïnspireerd door de contacten die ze bij ons hadden, positief of negatief konden zijn. Heel lovend liet de auteur I. Erenburg zich uit over zijn ontmoeting in 1950 met Koningin Elisabeth, die hem fascineerde door haar scherpe intelligentie, haar kennis van de Russische taal en haar bruisende levenskracht.

De betekenis van de bundel essays ligt voor ons vooral in de vele onbekende gegevens die aan het licht komen. Op een wetenschappelijke wijze werden deze ontleend aan brieven, dagboeken, herinneringen, archiefdocumenten, reisverslagen, literaire, historische, sociologische, politieke en andere geschriften. De essays zijn beslist een aanzet tot verder onderzoek over dit boeiende thema, dat voor een ruime lezerskring bestemd is.

Carolina De Maegd-Soëp

Het land van de blauwe vogel. Russen in België, red. E. WAEGEMANS, Dedalus, Antwerpen, 280 p.

Rendez-vous met de toekomst

De Vlaamse historicus Chris Vandenbroeke heeft al enkele belangrijke studies gepubliceerd, vooral over de sociale aspecten van de geschiedenis van Vlaanderen. Uit zijn historisch onderzoek trekt Vandenbroeke ook conclusies voor de toekomst. Zijn boek *Rendez-vous met de toekomst* is helemaal een futurologische studie. Met futurologie bedoelt hij, dat men door het samenvoegen van inzichten uit heden en verleden peilt wat de toekomst ons te bieden heeft. Hij neemt hiervoor de demografie als leidraad. Hij kent haar een motorfunctie toe. De demografische revolutie fungeerde als aanvoerder voor belangrijke maatschappelijke veranderingen.

Voor de komende jaren is één demografisch gegeven dominant, namelijk de onafwendbare vergrijzing van de bevolking. In de Belgische context betekent dit, dat het huidige aantal van 10 miljoen inwoners zal worden teruggebracht tot 8,5 miljoen in 2025 en tot 6 miljoen in 2050. Een belangrijke vraag is uiteraard wie de verhoging van de kosten van deze ontwikkeling zal betalen. De uitgaven in de sociale zekerheid zullen sterk stijgen. Daartegenover staat dan weer dat steeds kleiner wordende inkomsten door steeds ouder wordende actieven opgebracht moeten worden. Samen met de ziekten invaliditeitsverzekering zullen de uitgaven van het pensioenstelsel zorgen voor zo ongeveer tweederde van de uitgaven in de sociale zekerheid.

Ook de arbeidsmarkt krijgt met een dreigend tekort te maken. De Vlaamse bevolking is niet meer in staat op eigen kracht alle vacatures in te vullen. Er zal dan ook noodgedwongen een soepeler migrantenbeleid gevoerd moeten worden. Ook de vrouw zal nog meer aan het arbeidsproces gaan deelnemen. Om in de toekomst eenzelfde verhouding actieven versus non-actieven te bereiken, zal de pensioenleeftijd drastisch verhoogd moeten worden.

Een essentiële betekenis geeft Vandenbroeke aan het onderwijs. De behoefte aan een degelijke scholing en opleiding neemt toe. Daarom zal het onderwijsbeleid dringend bijgestuurd moeten worden. Het is ook erg nodig om het schoolpact te evalueren. Vandenbroeke ontkent de verdiensten van dit pact niet, maar hij vindt de prijs die er voor betaald wordt onredelijk hoog. Het is volgens de auteur zeer nodig om het aantal instellingen aanzienlijk te

verminderen en te komen tot een goed door-
dachte samenwerking. Hij pleit ook voor bete-
re onderwijs- en opleidingskansen voor mi-
granten, want „vlugger dan door stemrecht
zullen ze door een degelijke opleiding of vor-
ming uitzicht krijgen op een gelijkwaardig
bestaan”.

Het is ook zeer belangrijk het overheids-
budget flink te saneren. De gigantische over-
heidsschuld is voor een belangrijk deel te wij-
ten aan een overmatige subsidiëring van de
sociale sector. In de komende jaren zal men de
sociale voorzieningen dan ook goed moeten
aanpakken. Maar ook het bedrijfsleven moet
tot redelijkheid gemaand worden. Het is vol-
gens Vandenbroeke irrealistisch een aantal compen-
saties en subsidies te handhaven die tijdens de
crisis van de jaren zeventig aan het bedrijfsleven
werden toegekend. Hij wijst ook op de gevaren
van het passief georiënteerde financieel kapita-
lisme, dat nu welig tiert. Er wordt een rente-
niersmentaliteit gecultiveerd. Het inkomen uit
arbeid moet duidelijk onderdoen voor het in-
komen uit vermogen. Het financieel kapita-
lisme interesseert zich alleen nog maar voor de
vruchten van zijn financiële beleggingen. Van
een directe betrokkenheid bij het economische
gebeuren is geen sprake meer. De overheid
moet zich goed bewust zijn van de gevolgen
van het financieel kapitalisme. Dit wordt vol-
gens de auteur op termijn de grootste uitdaging
voor het voeren van een sociaal beleid. „De
overheid zou er goed aan doen het aloude soli-
dariteitsbeginsel opnieuw te garanderen of
minstens te stimuleren”.

Vandenbroeke schetst een vrij somber toe-
komstbeeld, ook al geeft hij vaak lichtpunten
aan en wijst hij op de mogelijke remedies. De
overheid heeft volgens hem nog minstens twin-
tig jaar de tijd om een aangepast beleid uit te
stippelen. Ons lijken de problemen belangrijk
genoeg om daar nu al mee te beginnen. Dit
boek is daar alvast een eerste aanzet toe.

Dirk van Assche

CHRIS VANDENBROEKE, *Rendez-vous met de toekomst. De ver-
grijzing van Vlaanderen*, Kritak, Leuven, 94 p.

De welzijnszorg in Vlaanderen: eerste aanzet tot bezinning

Op initiatief van Jan Lenssens, die in de vo-
rige Vlaamse regering Minister van Gezin en
Maatschappelijk Welzijn was, werd op 22 en

23 november 1990 het eerste Vlaamse Welzijns-
congres te Gent georganiseerd. Vele honder-
den deelnemers, onder wie welzijnswerkers,
onderzoekers, beleidsmensen en ambtenaren,
waren vanuit alle Vlaamse windstreken toe-
gestroomd.

Dit ambitieuze en groots opgezette initia-
tief werd gedurende meer dan een jaar intens
voorbereid in zes commissies, waaraan ieder-
een die in Vlaanderen van ver of nabij met de
welzijnszorg en het welzijnsbeleid te maken
heeft, kon deelnemen. Zoals het een serieus
congres past, werden honderden bladzijden
met informatie en duiding bijgeschreven
ten gerieve van de congresgangers en hun ach-
terban. Ter ondersteuning van de discussies en
de besluitvorming in de voorbereidende com-
missies werd een twintigtal deskundigen -
meestal academici - uitgenodigd om een refe-
raat te schrijven. Deze referaten - zeventien in
totaal - werden afzonderlijk gebundeld in het
boek *De Welzijnszorg in de Vlaamse Gemeen-
schap - Facetten en Standpunten*, waarvan prof.
H. Baert (K.U.Leuven), tevens congresvoorzit-
ter, de eindredactie verzorgde. Tegelijk en met
hetzelfde doel (informatie en duiding) werd
nog een ander, even omvangrijk boek ter be-
schikking gesteld: *De Welzijnszorg in de
Vlaamse Gemeenschap - Voorzieningen en Over-
heidsbeleid* (Kluwer, 543 p.). Voor deze louter
informatieve synthese van de verschillende
welzijnssectoren in Vlaanderen (elf in totaal)
draagt prof. F. Lammertijn (K.U.Leuven) de
eindverantwoordelijkheid. Voor een juist in-
zicht en een correcte beoordeling van het
Vlaams Welzijnscongres in november 1990 te
Gent moet ik nog een derde publikatie vermel-
den, het *verslagboek* van het congres, met in het
bijzonder de aanbevelingen van de voorberei-
dende commissies onder de titel: *Toekomst-
oriëntaties*.

Het boek van prof. Baert, dat hier ter dis-
cussie staat, moet gelezen en beoordeeld wor-
den vanuit de hierboven geschetste achter-
grond en in samenhang met de twee andere
publikaties. Het is slechts één luik van de trip-
tiek, één van de drie voorbereidende documen-
ten, zoals de ondertitel *Facetten en Standpunten*
duidelijk stelt.

Als je een twintigtal deskundigen uit ver-
schillende disciplines uitnodigt om een bijdra-
ge te schrijven voor de besprekingen in vijf